

Cyaniris argiolis	moet zijn:	Cyaniris argiolus
Actopaea thaumas	„ „	Adopaea thaumas
Leucania straminae	„ „	Leucania straminea
Epinephela jurtina	„ „	Epinephele jurtina
Epinephela lithonus	„ „	Epinephele tithonus
Satyrus Semele	„ „	Satyrus semele
Coenonymphe pamphilus	„ „	Coenonympha pamphilus

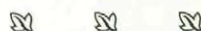
Uit een en ander meen ik te moeten afleiden, dat geen deskundige bij het samenstellen van de lijst behulpzaam geweest is. In verband daarmee de volgende opmerkingen. In de lijst is o.a. vermeld *Drepana harpagula*. Is het den auteurs der lijst bekend, dat deze soort tot de zeldzaamste Lepidoptera van ons land behoort? Voor een weinig geoefend oog is verwisseling met de er zeer veel op gelijkende *Drepana curvatula*, die gewoon is, lang niet uitgesloten.

Erger is, naar ik vermoed, de opgave van *Xylina ingrica*; deze soort zou *nieuw voor Nederland* zijn . . . als de determinatie juist is. Dat nu is zeer de vraag. Is hier contrôle uitgeoefend? Naverwant zijn de inlandsche soorten *Xylina furcifera* en *lamda*.

Volgens de schrijvers zijn de vlinders verzameld door wijlen den jachtopziener H. Hofland. Niet onwaarschijnlijk is, dat deze bij de determinatie in hoofdzaak, of wellicht uitsluitend, gebruik gemaakt heeft van een der bekende Duitsche geïllustreerde vlinderboeken, die wel veel gemak bieden, doch, als alleen op de afbeeldingen wordt afgegaan, tot ernstige vergissingen aanleiding kunnen geven. Zoolang zulke vergissingen, als zij gemaakt zijn, tot de collectie beperkt blijven, is dat zoo erg niet; allicht worden zij ontdekt, als een of andere deskundige de verzameling eens in oogenschouw neemt. Wordt deze echter als basis voor eene publicatie gebezigd, dan is degene, die dat doet, niet verantwoord alvorens de juistheid der determinaties door een deskundige is vastgesteld. Onjuiste opgaven van „nieuwe soorten” zijn soms na vele jaren nog steeds eene bron van moeilijkheden voor hen, die later onze fauna bestudeeren. Dezen komen er allicht toe, om bewijskracht te gaan toekennen aan mededeelingen, die eertijds het gevolg waren van onvoldoende kennis. Het is dus van het grootste belang, om geene faunistische mededeelingen te doen, die niet gecontroleerd zijn door een deskundig specialist.

Schovenhorst, October 1932.

Dr. J. TH. OUDEMANS.

WAARNEMINGEN AAN ZILVERMEEUWEN IN DE BROEDKOLONIE TE WASSENAAR.

(22e Mededeeling van de Meijndelcommissie).

I. INLEIDING — In 1927 en 1928 heeft de Heer G. J. TIJMSTRA vele waarnemingen verricht in de zilvermeeuwenkolonie van Meijndel over de zg. paringsbiologie. Na die periode heeft hij door gebrek aan tijd van verder waarnemen moeten afzien. Omdat hij het betreuren zou, wanneer

de waarnemingen niet voortgezet zouden worden, o.a. omdat op de inmiddels verkregen studie van PORTIELJE ¹⁾ z.i. nog interessante kleine aanvullingen zouden kunnen geleverd worden moedigde de Heer TIJMSTRA mij aan, me in dit soort werk te bekwamen. Na eenige aarzeling waagde ik mij er aan, en in Maart en April 1930 zoowel als in April, Mei en Juni 1931 besteedden Lies Rutten en ik verscheidene zon-, feest- en vacantedagen aan waarnemingen in het vrije veld.

Dat ik nu reeds onze waarnemingen mededeel, vindt zijn reden daarin, dat we wellicht niet spoedig meer aan deze soort zullen kunnen waarnemen. Hoewel ik hier alleen eigen waarnemingen mededeel, heb ik toch van Tijmstra's werk veel steun gehad; het heeft me eenigszins in den zadel geholpen.

II. AANKOMST OP HET BROEDTERREIN — Gedurende den winter komen de zilvermeeuwen niet op de broedplaats. In begin Maart nu, soms in het midden van Maart, vertoonen de meeuwen

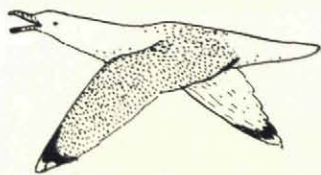

Fig. 1. Baltsroep in de vlucht.

zich af en toe weer in de duinen. Op dagen met wat wij „mooi weer” noemen, dus met rustig, zonnig en zacht weer, komt een vlucht meeuwen boven het broedgebied zweven. Geen der vogels daalt op het terrein neer, ze vliegen slechts rond. Af en toe heffen een paar den lokroep aan, het bekende klieuw! of kliau! en dan stemt dikwijls de heele troep er mee in, waarbij de lokroep dan heel gauw overgaat in den bekenden „baltsroep” (Portielje), die met langgestrekte hals uitgeroepen wordt. Bij een staanden vogel geeft dit een heel mooie houding, maar bij

een vliegende meeuw staat het een beetje gansachtig. Na een uurtje zoo rondgevlogen te hebben, verdwijnt de troep weer naar het strand.

Eind Maart of begin April beginnen de meeuwen regelmatig op de broedplaats te komen. Ze dalen dan ook werkelijk neer en blijven gedurende eenige uren op hun broedterrein. Het valt hierbij op, dat het meerendeel van de vogels gepaard ²⁾ blijkt te zijn en reeds een eigen broedterritorium ingenomen heeft. Een ander deel is niet gepaard en leeft „in troepverband” op bepaalde, jaar in jaar uit daartoe gebruikte terreinen, waarvan we de belangrijkste de „soos” noemen en die altijd „neutraal terrein” blijven, waar geen nesten komen te liggen. Over die soos zal ik straks nog komen te spreken. Eerst interesseert ons het feit, dat de meeuwen maar op bepaalde tijden van den dag op de kolonie zijn. Is dit toeval of bestaat er eenige regelmaat en wellicht eenige korrelatie met een rhythmisch verschijnsel? Volgen we het verloop van de verhuizingen van de meeuwen wat nauwkeuriger, dan blijkt, dat ze hun tijd verdeelen tusschen het strand en het broedterrein en wel zeer regelmatig. We weten, dat zilvermeeuwen, die geen zeevogels maar kustvischschers of eigenlijk strandjutters zijn, bij voorkeur met afnemend water hun voedsel zoeken. Begint het water nu te stijgen, of liever, houdt het op met zakken, dan vertrekken de zilvermeeuwen naar het broedterrein. Gemiddeld komen ze hier een uur na laagwater aan. Gedurende een of twee uur zijn ze dan zeer traag, poetsen zich en laten, zonder veel bewegingen te maken, de spijsvertering haar gang gaan en pas daarna begint voor ons de interessante tijd, waarin de vogels onder invloed van hun voortplantingsinstincten met een verhoogde activiteit gaan handelen. Maar zelfs op zulke oogenblikken blijven het trage, meestal vrij sloom reagerende vogels, die in hun natuurlijk milieu het geduld van den nieuwsgierigen waarnemer teregend op de proef kunnen stellen.

Zoals ik al zei, zien we dat vele vogels al gepaard zijn, wanneer ze op het broedterrein aankomen. Deze paren hebben een vast territorium, waar ze jaar op jaar terugkeeren. Voordat ik dat met eigen oogen zag, hadden de bewakers van de kolonie dat allang in de gaten, ze wisten van nesten te vertellen, die volgens hun zeggen tien jaren achtereenvolgende op denzelfden vierkanten meter

1) A. F. J. Portielje (1928). Zur Ethologie bezw. Psychologie der Silbermöwe, *Larus a. argentatus* Pontopp. Ardea 17.

2) Onder „gepaard zijn” versta ik hier dat de vogels zich tot paren aangesloten hebben, populaties behoeven dan nog niet te hebben plaatsgehad.

WAARNEMINGEN AAN ZILVERMEEUWEN TE WASSENAAR 215

lagen en volgens mijn overtuiging is dat zeer goed mogelijk. Het interesseert ons natuurlijk te weten, of dit steeds dezelfde paren zijn. Men weet hier niets van; slechts het merken van de vogels geeft hier uitsluitsel en daartoe ben ik in 1931 begonnen met eenige broedvogels met gekleurde ringen om den poot, in combinatie met Leidsche ringen, te merken. In verband hiermee doet zich de vraag voor: hoe komt het, dat die vogels, zoodra ze op de broedplaats komen, een paar vormen? Blijven ze het heele jaar getrouwd? Houden de paren zich ook 's winters bij elkaar op? Er zijn slechts weinig waarnemingen die daarop wijzen, maar een beschouwing van de troepen zilvermeeuwen, die we 's winters aan het strand zien, dringt ons niet bepaald een bevestiging van deze vraag op, integendeel. We moeten echter om dit te kunnen uitmaken zeer geduldig en uiterst scherp kijken naar het gedrag van de meeuwen in den winter, pas dan kunnen we een oordeel vellen. Er is echter nog een andere mogelijkheid die misschien plausibeler is. Een vogel, die een

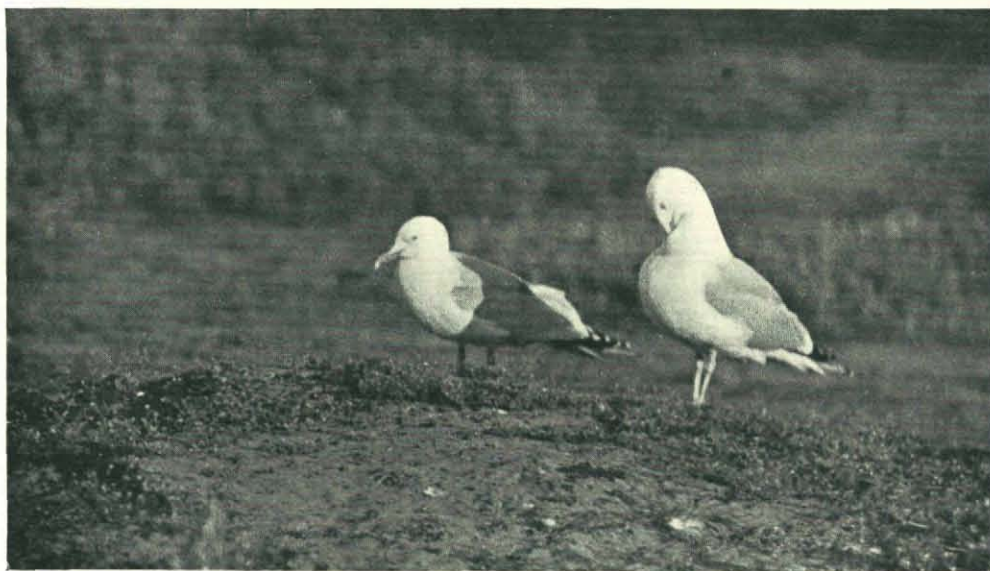

Fig. 2. *In de vroege morgenzon.*

broedseizoen op een territorium in een bepaalde kolonie doorgebracht heeft, kent de gesteldheid van dit gebied waarschijnlijk op zijn duimpje. Komt hij een volgend jaar terug in de kolonie, dan kunnen we verwachten dat hij zijn oude territorium weer opzoekt, waaraan hij misschien of wel waarschijnlijk, herinneringen bezit, die met herinneringen aan den voortplantingstijd geassocieerd zijn.

Er zijn dus verschillende mogelijkheden; welke van deze werkelijkheid is, of dat beide gevallen inderdaad voorkomen, kan slechts door vergelijkend waarnemen en mogelijk door experimenteren uitgemaakt worden.

Dat de zilvermeeuwen in kolonies broeden, komt niet, doordat ze gedwongen zijn zich op de enkele geschikte plaatsen te concentreren, maar door werkelijk sociaal gedrag. Het sociale element in hun gedrag wordt in den voortplantingstijd verdrongen ten gunste van de door de voortplantingsinstincten beheerschte handelingen, althans in die gevallen, waar deze twee in botsing zouden komen. In verschillende handelingen herkennen we echter ook in den broedtijd het instinctief sociale. Het komt b.v. dikwijls voor, vooral wanneer er nog geen eieren zijn, dat alle vogels in de kolonie plotseling opvliegen en een lange gemeenschappelijke rondvlucht houden boven het broed-

gebied en soms er buiten. Aanleiding tot dat opvliegen kan b.v. een overvliegende kraai of andere vogel zijn, dikwijls ook kunnen we een dergelijken prikkel van buitenaf niet bemerken. Bij het rondvliegen hooren we verschillende geluiden. Eerst klinkt weer de gewone lokroep en al spoedig ook de baltsroep. Dat maakt een machtigen indruk, dien mooien helderen baltsroep te hooren uit tientallen kelen hoog in de lucht; nu eens aanzwellend, dan weer langzaam wegstervend, schalt het over het wijde duinlandschap. Heeft dit eenigen tijd geduurd, dan beginnen we een ander geluid te hooren, een langgerekt, „klaaglijk” klinkend „au . . . !” Portielje noemt hem „Zärtlichkeitslaut” of objectiever „au-roep”. Deze au-roep staat met de bij allerlei ouderlijke en sexuele handelingen behorende emoties in verband; wanneer we tijdens zulk een sociale rondvlucht dit geluid hooren, kunnen we er zeker van zijn, dat de vogels weer door hun voortplantingsinstincten in beslag genomen worden, en dan dus weer naar hun territorien teruggaan. De troep lost zich dan weer op in soosvogels en territoriumvogels.

III. HET VERDEDIGEN VAN EEN BROEDTERRITORIUM — Zooals bij zooveel, wellicht alle vogels, wordt in den broedtijd (in den ruimen zin van het woord) door de oude vogel(s) een gebied om het nest heen als hun „eigendom” tegen soortgenooten en tegen vele andere dieren verdedigd.

De wijze waarop de verdediging van het territorium plaatsvindt, is alleen al daarom belangrijk, omdat de vogels dan zeer actief worden en pas van een actieven vogel kunnen we het gedrag bestudeeren.

Nu hebben we meermalen waargenomen, hoe in April, voordat er nesten met eieren waren, een paar meeuwen zich trachtte te vestigen op een gebied, dat gedeeltelijk op het gebied van een reeds gevestigd paar viel. De vechtpartijen, die hiervan het gevolg waren, zijn zeer de moeite waard en verdienen uitvoerig beschreven te worden. Voordat ik echter een beschrijving geef, eerst nog even iets over het onderscheiden van de geslachten. Sexueel dimorfisme in het veerenkleed bestaat niet en dat bemoeilijkt het onderscheiden wel. Over het algemeen zijn echter de ♂♂ een stuk grooter dan de ♀♀ en bij de vele paren, die ik op dit kenmerk kon keuren, was geen enkel geval te constateeren waarbij het niet klopte. Vermoedelijk komt een omgekeerde verhouding echter wel eens voor. Als criterium werd de rol, die een vogel speelde bij de kopulatie, aangenomen, hetgeen bij de zilvermeeuw zeer zeker geoorloofd is. We zien dus, kort gezegd, dat de bestijgende vogel steeds de grootste is en nemen aan dat deze het ♂ is, omdat aan doode zilvermeeuwen vastgesteld is, dat gemiddeld de ♂ grooter dan de ♀ is.

Er zijn echter nog andere verschillen tusschen ♂♂ en ♀♀ die minder exact uit te drukken zijn, maar voor een ook slechts eenigszins geoefend waarnemer daarom niet minder duidelijk zijn. Het zijn de uitdrukkingen van de gezichten. Elke dierwaarnemer weet, dat dieren zoowel als menschen aan de gelaatsuitdrukking zijn te herkennen en evenmin als wij steeds weten wat bij een mensch die we onder duizenden herkennen nu juist de kenmerken zijn waardoor hij zoo sterk van andere menschen verschilt, evenmin weten we dat dikwijls bij een meeuw, ook als we die meeuw persoonlijk herkennen onder verscheidene zijner soortgenooten. De exakte verschillen zijn er natuurlijk wel, maar we gebruiken ze zonder ze precies te kunnen noemen. Behalve de algemeene variatie in de gezichten, is er bij de meeuwen evenals bij ons een vrouwelijk en een mannelijk gelaatstype. Het vrouwelijke type berust bij de zilvermeeuw o.a. op een kleineren kop, een korteren snavel, een anders gevormd voorhoofd en andere oogen dan het mannelijk type.

Dat deze kleine verschillen werkelijk bestaan, wordt bovendien nog gedemonstreerd door het feit, dat de Heer Portielje, die jarenlang in Artis zoowel als in de Bergerduinen de zilvermeeuwen grondig bestudeerd heeft, in de Wassenaarsche kolonie bij de broedparen die ik kende verscheidene ♂♂ en ♀♀ dadelijk als zoodanig aansprak, terwijl omgekeerd ikzelf bij de mij onbekende Artismeeuwen soms met één oogopslag een ♀ van een ♂ kon onderscheiden. We kunnen dus wel zeggen dat de geslachten in het veld dikwijls met zekerheid te herkennen zijn.

Nu tot de waarnemingen zelf. Ik geef hieronder verkorte protokollen van een zeer typisch geval.

12 April 1930. Vanaf 13.20 wijden we onze aandacht aan een stel vogels aan den overkant van de vallei, die links van de soos ligt. Om 13.20 zien we een gevecht tusschen twee meeuwen.

WAARNEMINGEN AAN ZILVERMEEUWEN TE WASSENAAR 217

Hierbij bijt de een de ander in de staartpennen en houdt vast, de ander tracht steeds vliegende weg te komen en zet uit alle macht af, maar hij komt niet van de plaats, want de een staat schrap naar achteren. Als de voorste vogel zich eindelijk losrukt, tuimelt de ander haast achterover, waarop de voorste wegvliegt.

13.22 zien we twee vogels (dezelfde twee?) strootjes rapen met een beetje houterige, rukkende bukbewegingen. De een (1) begint steeds hiermee, de ander (2) doet half of heelemaal mee en tracht (1) dikwijls met plotselinge uitvallen het „strootje” uit den bek te grissen. Plotseling gaan ze samen met een derde vogel (3) baltsen, deze (3) was eerst door (1) even weggejaagd, maar werd daarna geduld, wordt na het baltsen weer door (1) weggejaagd (!zie verder onder).

Nu staan (1) en (2) in „imponerhouding” tegenover elkaar, daarna gaan ze weer door met strootjesrapen, weer tracht (2) bij (1) strootjes uit den bek te grissen, herhaalde malen; dan nemen telkens beide de imponerhouding aan. (3) jaagt een vierden vogel weg, komt dadelijk terug en wordt door de beide anderen aangevallen, eventjes maar een uitval. (3) doet niet mee aan 't strootjesrapen.

Na een vechtpartijtje tusschen (1) en (2) begint (3) te baltsen, (1) en (2) vallen in. (3) Begint ook strootjes te trekken. (1) en (3) werpen ze dikwijls met een knik van den kop achteruit, zooals een kievit. (2) wandelt naar een anderen vogel die al dien tijd in de buurt heeft gestaan en die we (5) zullen noemen. Nu loopen er opeens twee stellen nl. (2)—(5) en (1)—(3) met gestrekte knikten hals en au-roepend (Zartlichkeitslout), (1) en (3) staan even in imponerhouding (?) tegenover elkaar, daarna loopen ze weer au-roepend verder. Nu komt (2) terug, weer ruzie tusschen (1) en (2), beide hardnekkig, wijken niet van de plaats. Nu pakken ze elkaar bij den snavel, stevig, en trachten elkaar mee te trekken met klappende vleugels, (3) jaagt onderdehand andere vogels weg, die aan kwamen vliegen (nieuwsgierig?), komt weer terug. Er zijn nu 2 toeschouwers, (3) en (5). Vooral (3) interesseert zich merkbaar, en loopt of vliegt telkens een eindje met de vechtenden mee, die steeds de helling afglijden, daar (1) door (2) omlaaggetrokken wordt. Het gevecht duurt lang; als ze na 3 minuten (tijd opgenomen) loslaten, blijven ze met half geheven vleugels staan, roepen, niet hard, gôgôgôgô, loopen daarna, met (3), al au-roepend voort. De vechters waren 15 m. de helling afgeschoven.

(3) en (1) loopen samen gebukt, au-roepend, (2) en (5) idem. Aan het gedrag en aan het uiterlijk is nu vrijwel zeker dat (1) en (3) een paar vormen en (2) en (5) ook; (1) en (2) zijn de mannen. (1) en (3) jagen ieder een indringer weg. Bij (1) en (3) strijkt weer een meeuw neer, wordt direct door (3) verjaagd, even later weer. Hierbij vliegt (3) $\pm$ 10 meter weg naar den indringer, (1) volgt haar, samen loopen ze au-roepend terug. (1) Braakt voedsel uit, (3) eet het op. Bij (2)—(5) strijkt een vreemde vogel neer, wordt door (2) verjaagd.

Het lijkt of beide paren draaikuilen hebben (aan 't eind van den dag vinden we hier meerdere min of meer duidelijke draaikuilen, uitgerukte helmplanten en mosplukjes). (1) jaagt een indringer weg, rent weer terug. (2) en (5) zitten om beurten, af en toe ook tegelijk, draaikuilen te maken en maken daarbij een diep gorgelend rhythmisch geluid („Betreuungs-ausdruck”, cf. Portielje) (1) gorgelt en schijnt ook een draaikuil te maken.

Het is nu 13.55; (1) en (2) trekken weer strootjes.

14.03 (2) staat nog steeds strootjes te trekken, vlak naast (1) en (3) die samen zitten „kuiltjedraaien”. Het lijkt of (2) aldoor weer (1)—(3) opzoekt. (1) en (3) zitten steeds op dezelfde plaats te kuiltjedraaien en bemoeien zich dan uitsluitend met elkaar.

14.08 (1)—(3) zitten samen in de draaikuil en trappelen met de pooten dat het zand stuift. Plotseling rent (2) op ze af en rukt een helmspriet vlak voor (1) weg. Op 't zelfde oogenblik staan (1) en (3) rechtop, (2) retireert. De afstand tusschen de beide paren is nu steeds $\pm$ 1 m. (1) draait kuiltje en legt een strootje naast zich neer, vlak daarna nog eens. Staat op en trekt hevig aan een helmpol, gaat weer zitten poottrappelen, strootje naast zich leggen enz., hierbij af en toe vleugels uitgespreid. (2) Staat hierbij te kijken, baltst af en toe, dan soms (1)—(3) ook; (5) ligt er bij. (2) tracht steeds strootjes bij (1) weg te halen. Als (2) zich een eindje verwijderd, liggen (1) en (3) samen in hun „draaikuil” (die nog geen echte diepe draaikuil, maar slechts een mulle plek is) maar als (2) weer al strootjes rapend nadert, staan (1)—(3) dadelijk op en rapen ook strootjes, althans (1).

14.25. Bij (2) strijkt een meeuw neer, (2) en (5) stuiven op hem af, (5) vervolgt hem door de lucht en komt weer terug.

14.36. (1) en (2) weer in vechthouding tegenover elkaar.

14.40. (1) en (3) zijn nu aan 't retireeren voor (2). Deze valt herhaald ijverig aan en drijft hen al strootjes trekkende $\pm$ 5 meter terug, (1) gaat nu op de nieuwe plaats kuiltjedraaien, jaagt even later een vreemdeling weg, komt au-roepend terugloopen. Om 15 uur breken we de waarneming af.

Twee dagen later blijkt, dat (1)—(3) nog iets verder naar links zijn verhuisd, (2)—(5) zijn er dus in geslaagd, zich een gebied te veroveren.

Deze waarnemingen, die ik tot verdriet van den lezer in dagboekvorm weergegeven heb, laten dus zien, hoe een meeuwenpaar (2)—(5) zich een territorium veroverde door het paar (1)—(3) te verdringen. Dat de vogels hierbij zeer opgewonden waren, bleek wel uit hun veelvuldig roepen en actief handelen. De ♂♂ deden het „vechtwerk”, dat steeds ingeleid werd door strootjesrapen. We namen nog verschillende van dergelijke gevallen waar, die zich alle precies eender afspeelden. Altijd voor het vechten strootjesrapen, waarbij de tegenstanders elkaar de strootjes uit den bek grissen, dan dicht bij elkaar komen en slaags raken.

Later in den broedtijd had ik gelegenheid, het verdedigen van het territorium tegenover soort-

foto Tinbergen.

Fig. 3. *Het mannetje brengt nestmateriaal: hij uit de au-roep, vandaar de gebukte houding. Het ♀ reageert niet op 't ♂ doordat ze argwanend rondkijkt. Aandacht elders.*

genooten nog herhaalde malen waar te nemen; het mooiste bij een paar waarvan het ♂ zich niet met het broeden bemoeide, wat bij de zilvermeeuw eerder uitzondering dan regel is. Zoowel bij dit paar als bij andere broedparen verdedigde het ♂ hoofdzakelijk het gebied, doordat dit tegenover indringers veel eerder reageerde dan het ♀. Was het ♂ niet aanwezig, dan verdreef het ♀ elken indringer. Wanneer nu een indringer in de buurt kwam, stond het ♂ op, liep een paar passen en ging dan ter plaatse zitten kuiltjedraaien, daarbij voortdurend gorgelend (Betreuungs Ausdruck). Meestal was dit reeds voldoende, om den indringer tot den aftocht te brengen. In zulke gevallen „begreep” deze dus de betekenis die de situatie voor hem had.

Samenvattend kunnen we dus zeggen: *Bij de zilvermeeuw wordt het broedterritorium voornamelijk*

WAARNEMINGEN AAN ZILVERMEEUWEN TE WASSENAAR 219

lijk door het ♂ verdedigd. Het reageert op een indringer aanvankelijk door bepaalde, in deze omstandigheden voor ons vrij ondoelmatig schijnende, „symboolhandelingen”, nl. door kuiltjedraaien en strootjesrapen. Bij twisten tusschen twee paren die beide hardnekkig een territorium willen bezetten, zien we hoe de ♂♂ elkaar opgeraapte „strootjes” uit den snavel trachten te rukken. Het werkelijke vechten wordt altijd hierdoor ingeleid. We zien dus ook hier weer, hoe in dezelfde omstandigheden dezelfde symboolhandelingen als emotie-afleiders tevoorschijn komen, alsof de vogel in deze omstandigheden niet anders kan ¹⁾.

(Wordt vervolgd).

N. TINBERGEN.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Ooievaars. Met de ooievaars is het dit jaar goed gegaan, althans in het gebied, dat ik voor mijne waarnemingen heb uitgekozen, is het aantal nesten met één vermeerderd. Dit gebied ligt in den driehoek, Katerveer-Kampen-Elburg.

Dank zij den ijver van den eigenaar van het Café de Passage, gelegen even over de IJsselbrug aan den straatweg, is het aantal bewoonde nesten in dezen driehoek van 7, in het vorig jaar gestegen tot 8. Deze eigenaar heeft in het begin des jaars een paal met een wiel erop opgericht; einde Maart kwamen er al spoedig een zestal ooievaars kijken. Na eenige geharrewar zijn er twee gebleven; de man heeft toen een bos stroo in de wei gelegd en het nest was spoedig gereed. Op het oogenblik staan er drie volwassen jongen op, die wel spoedig het nest zullen verlaten. Trouwens het wordt tijd, want gisteren was al een vlucht van 16 in de lucht aan het cirkelen; een voorbereiding voor den trek. Een courantenbericht van 15 Aug. uit Bergentheim, in het Oosten van Overijssel, meldt al de komst uit N.O. richting van een 30-tal zeer vermoeide ooievaars, die op het dak van het station aldaar een rustplaats voor den nacht hadden gevonden.

Van de acht bovengenoemde nesten hebben zeven het tot broeden gebracht (uit één nest zijn de twee eieren op den grond gekomen, hoe weet ik niet) en deze zeven hebben te zamen 22 jongengrootgebracht, die thans bijna alle zijn uitgevlogen.

Er was één nest bij met één jong en één met vijf (bij de Koelucht).

Slechts eenmaal heb ik nog eens een nest van vijf gezien; eenige jaren geleden te Windesheim. Ook dat nest was gelegen op het dak van een boerenwoning.

Zwolle, 18 Augustus 1932.

C. H. THIEBOUT.

Een verhuizing. In de laan langs ons huis te Berlicum (N.Br.) had in het vroege voorjaar een eksterpaar zich een nestgelegenheid gekozen. Eenerzijds staan hoge iepen, aan den anderen kant oude forsche eiken. Hoog in één der iepen op het dunne rijshout hadden de fraaie vogels hun overweld nest gekunsteld. Doch niet zoodra was dit volbracht, of een heftige voorjaarsstorm beukte en zwiepte meedoogenloos hun kostbaar werk heen en weer. Troosteloos zat het eksterpaar met willoos neerhangende staarten dit woeste spel op veiligen afstand gade te slaan vanuit een der eiken. Drie dagen lang duurde deze vuurproef; toen eerst konden ze weer hun nest bereiken. Een korte beraadslaging volgde; geagiteerd hipten ze rond, van den iep naar den

1) In dit verband zij nog eens op een typisch voorbeeld van hetzelfde verschijnsel gewezen, dat Van Beusekom het eerst beschreef in „Het Vogeleiland” (p. 51). Een kievit die bij zijn jongen door menschen verontrust wordt, vliegt opgewonden rond, strijkt van tijd tot tijd neer, en loopt geëmotionneerd, daarbij telkens een beweging makend alsof hij iets van den grond oppikt. Meestal raakt de snavel echter den grond niet, het is een echte looze beweging, die als emotie-afleider op te vatten is. Ikzelf vond deze waarneming bij verschillende kieviten bevestigd.